

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
III Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 3
3 листопада 2023 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2023 рік

Рекомендовано до друку Вченою радою університету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Педагогічний альманах «Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика»: збірник матеріалів III Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (3 листопада 2023 року). Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2023. Вип. III. 272 с.

Організаційний комітет:

- Богуш А. М. – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
- Бабчук О. Г. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
- Кавиліна Г. К. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
- Булгакова О.Ю. – доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
- Левицька М.І. – методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і представлених даних несе автор.

VALORIFICAREA AGENDEI ECOLOGICE ÎN FORMAREA REPREZENTĂRILOR DESPRE SCHIMBĂRILE SEZONIERE ÎN NATURĂ LA COPII

**Doctor, conferențiar universitar L. Cojocari,
Doctor, conferențiar universitar S. Gînju**

Natura reprezintă un sistem complex, cu legături strânse și complicate între elementele sale. Unitatea științelor despre natură oglindește integritatea naturii, legăturile obiective care există între diferite corpuri naturale, între diferite forme și mișcări. [4, p. 3]. De ce oare plouă, apare curcubeul, după zi vine noapte. Corpurile din natură se află într-o legătură strânsă. Solul, împreună cu apa și soarele, alimentează plantele. Plantele hrănesc o mare parte din animale. Pentru că se folosesc nechibzuit, unele plante și animale sânt pe cale de dispariție. [7].

Toate fenomenele și obiectele naturii care înconjoară copiii, sunt obiecte și fenomene ale unui sistem biologic. Mediul înconjurător reprezintă un conținut destul de amplu în ansamblul familiarizării copiilor cu natura, implicit și cu schimbările sezoniere. Pe cât de importante sunt aceste conținuturi, pe atât de complicate sunt pentru copii [3, p.24].

Formarea reprezentărilor despre schimbările sezoniere în natură se regăsește și în noua paradigmă a învățământului preșcolar, axată pe abordarea holistică, pornind de la premisa centrării pe cel ce învață și solicită formarea competențelor la copiii de vârstă timpurie și preșcolară, după cum este reflectat în Curriculum pentru educație timpurie din 2019 [2, p.13].

Analizând curriculum educației timpurii estimăm, că formarea reprezentărilor despre modificările sezoniere în natură este vizată de unitățile de învățare al domeniului de activitate Științe și Tehnologii, fiind sistematizată pe trei perioade de vârste - 1,5 - 3 ani, 3 - 5 ani și 5 - 7 ani, precum se regăsește și în indicatorii din Standardele de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la vârsta de 7 ani

(SÎDC) [6, p. 9]. Corelarea standardelor de învățare și dezvoltare a copilului cu indicatorii ce atestă schimbările sezoniere în natură este redată în figura 1.

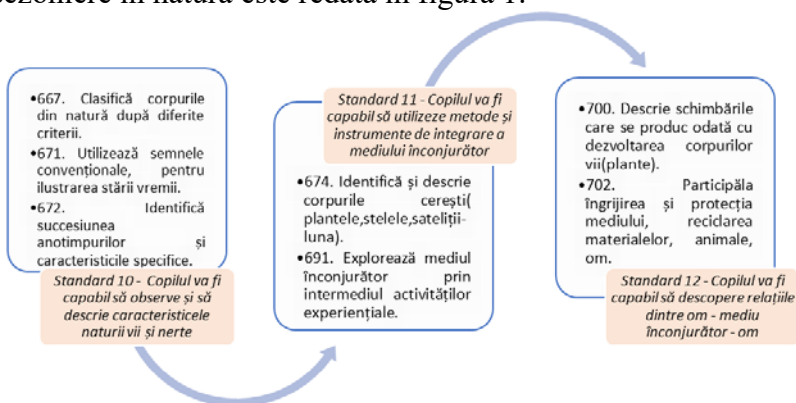

Figura 1. Corelarea standardelor de învățare și dezvoltare a copilului cu indicatorii ce atestă schimbările sezoniere în natură.

Pentru studierea schimbărilor sezoniere în natură la etapa contemporană la nivelul educației timpurii sunt aplicate diverse metode, tehnologii. Însă a rămas o problemă pentru cadrele didactice - integrarea independentă a acestora în procesul de studiere a schimbărilor sezoniere în natură. În acest context, ca mijloc de formare a reprezentărilor privind schimbările sezoniere în natură la copiii de 5-6 ani ne-am propus aplicarea agendei ecologice.

Potrivit mai multor cercetători, agenda ecologică are la bază integrarea unor activități precum observarea, experimentarea, activitatea artistică și lecturarea, comunicarea. Îndeplinirea unei agende ecologice este însoțită de aducerea unor dovezi cu argumente, discuții-reflecție. Lucrul cu agenda ecologică contribuie la educația pentru mediu a preșcolarilor, permite implementarea unor tehnologii personale în organizarea activităților copiilor care vizează descoperirea lumii naturale, inclusiv și a schimbărilor sezoniere. Agenda ecologică

presupune un complex de activități practice la care se revine sistematic și care permite urmărirea constantă a proceselor care se desfășoară în natură; conține informații importante despre schimbările sezoniere care apar în natură în diferite perioade ale anului, precum și ghicitori, poezii, sarcini practice pentru lucrul independent și în grup a copiilor sub egida cadrului didactic. La baza agendei ecologice stă observația, care este o activitate cognitivă complexă, ca o percepție intenționată a calităților și proprietăților obiectelor și a fenomenelor relațiilor lor. În procesul de observare, se stabilește legătură între un obiect sau fenomen cu alte obiecte/fenomene, dezvoltarea, schimbările ce au loc și cauzele acestora. Activitatea de observare, bazată pe percepția senzorială a obiectelor, include și interpretarea, înțelegerea informațiilor primite. Observația este privită ca abilitatea de a observa cu precizie și sistematic. Efectuarea unei observații fenologice trebuie să fie o activitate care prevede o serie de etape consecutive logice [8, p. 44]: introductivă, concentrarea atenției asupra obiectului: studiul obiectului observat (etapa senzorială, etapa abstractizării, etapa fixării însăși a imaginii obiectului) și rezumarea concluziilor.

Pentru valorificarea rolului agendei ecologice în familiarizarea copiilor cu schimbările sezoniere în natură în investigații au fost implicați 63 copii cu vârsta cuprinsă între 5-6 ani.

În acest context am identificat instrumentarul de diagnostic a formării a reprezentărilor despre schimbările sezoniere în natură la copii care s-a axat pe metodologia lui O.A. Solomennikova [10], S. Jurat [5], N.Carabet [1] și a inclus mai multe probe:

- jocul „*Ghici când se întâmplă?*”, care a avut ca scop dezvoltarea cunoștințelor copiilor despre fenomenele sezoniere ale naturii, capacitatea de a stabili legăturile dintre din natura nertă și naura vie induse de schimbările sezoniere; jocul „*Primo, secundo!*”, care a avut drept scop identificarea cunoștințelor copiilor despre fenomenele sezoniere în natură;

de a determina abilitățile copiilor de a stabili diferite tipuri de relații (cauză-efect, temporare, secvențiale) în relațiile dintre natura vie și nertă;

- *conversația "Animalele", care a avut ca scop identificarea capacității de a stabili conexiuni între anotimpuri și modificările din viața animalelor (de exemplu, Cum se adaptează animalele la diferite anotimpuri; Ce mănâncă animalele /păsările vara, iarna, primăvara, toamna etc.)*

În urma analizei rezultatelor exteriorizate de copiii implicați în studiu am stabilit următoarele niveluri ale formării reprezentărilor despre schimbările sezoniere în natură:

- nivel avansat la 28,57% din copii – ei cunosc denumirea celor patru anotimpuri și caracteristicile lor; au identificat comportamentul animalelor, schimbările din viața plantelor vizavi de alternanța anotimpurilor, au determinat în mod independent și corect caracteristicile comportamentului animalelor și plantelor în diferite perioade ale anului; au stabilit relațiile dintre modificările vremii și schimbările în comportamentul naturii vii;

- nivel mediu la 42,85% din copii, ei cunosc practic caracteristicile generalizate ale anotimpurilor, denumirea anotimpurilor; au corelat parțial anotimpurile și caracteristicile comportamentului animalelor, modificărilor în viața plantelor; cu suportul educatorului au stabilit relație între modificările vremii și schimbările în comportamentul naturii vii;

- nivel mic 23,8% din copii; ei au comis mai greșeli în ceea ce privește corelarea anotimpurilor și caracteristicilor comportamentului animalelor, structurii și creșterii plantelor; nu au putut stabili corelații între modificările vremii (scăderea temperaturii, etc.) și comportamentul obiectelor naturii vii.

Deci, rezultatele obținute au scos în evidență predominarea la copii nivelului mediu a formării reprezentărilor despre schimbările sezoniere (42,85%), ceea ce ne-a orientat spre următoarea etapă a studiului nostru –

elaborarea, valorificarea agendei ecologice. În acest scop ne-am axat pe recomandările de lucru cu agenda ecologică a cercetătorilor N.O. Nikonova, M.I. Talyzin.

Luând în considerare particularitățile psihofiziologice ale copiilor de vârstă preșcolară, sarcinile agendei ecologice au fost structurate pe anotimpuri și a inclus diverse acțiuni ale copilului: termină desenul, colorează, încercuiește, povestește, adaugă, gândește, explică. Introducerea sarcinilor a fost sub forma unui cuvânt literar, semne populare, ghicitori. Înainte de fiecare serie de sarcini timp de o lună, a fost inclus un element - „Observații”, care implica sarcini precum „găsiți un arțar sau un mestecăn/molid pe teritoriul grădiniței, aruncați o privire mai atentă asupra copacului pe care frunzele vor începe să cadă mai devreme; aruncați o privire mai atentă - veți întâlni insecte în ... și unde au plecat ”.

Pentru fiecare anotimp s-a respectat același algoritm (fig. 2): identificarea lunilor anotimpului; evidențierea trăsăturilor anotimpului; imagini ale anotimpului cu diverse aspecte pe care copiii urmează să le soluționeze/rezolve în baza observațiilor în natură; observații - asupra naturii neînsuflețite (de exemplu, puritatea zăpezii, etc.), asupra plantelor, asupra animalelor, asupra comportamentului uman în coraport cu condițiile meteorologice, și fixarea ulterioară a observațiilor și concluziilor respective în agendă prin diverse simboluri, etc.

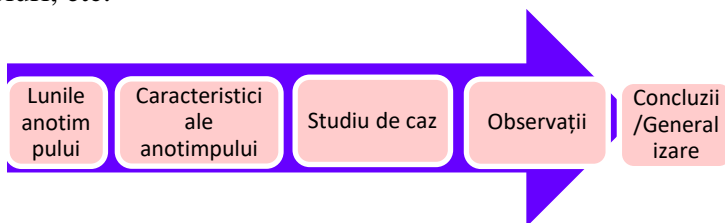

Figura 2. Algoritmul descrierii sarcinilor în agenda ecologică

De exemplu, pentru anotimpul primăvara - în martie,

apar primele flori, așa că se solicită copiilor să analizeze care sunt florile de primăvară și să-și amintească ce flori sunt oferite mamelor în dar, iar pe baza rezultatelor studierii acestei probleme, copiii îndeplinesc sarcina „Care sunt florile la începutul primăverii, să le identifice din cele propuse și să le coloreze”. Pentru a confirma expresia „Martie este izvorul luminii”, se propune realizarea unui experiment simplu care scoate în evidență rolul luminii în viața plantelor (cum cresc plantele la lumină și la întuneric) și altele. La sfârșitul compartimentului „Primăvara”, copiii au răspuns la întrebările: „De ce le place plantelor ploaia?”, „De ce este luna mai este și caldă, și rece?”, „Unde poți găsi cele mai multe insecte la plantele cu flori?”

În urma aplicării agendei ecologice în familiarizarea copiilor cu schimbările sezoniere în natură am aplicat același instrumentar de diagnostic. Am constatat o îmbunătățire a performanțelor copiilor, fapt vizat de sporirea cantitativă și calitativă a nivelului avansat cu 10,52% comparativ cu indicii inițiali (fig. 3).

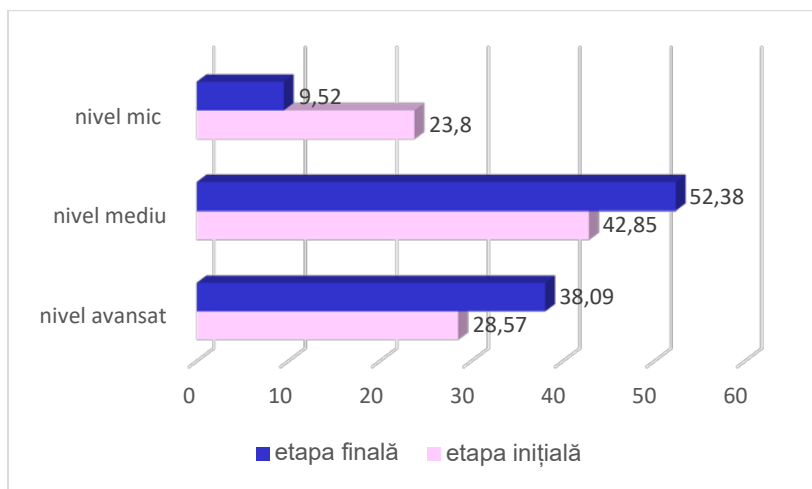

Figura 3. Rezultatele studiului comparativ al exteriorizării nivelului de familiarizare a copiilor cu schimbările sezoniere în natură, %.

Astfel, rezumând cele relatate mai sus și rezultatele obținute, concluzionăm că studiul schimbărilor sezoniere este o componentă importantă a conținutului educației științifice din educația timpurie; principiul sezonier este cel mai important în studiul naturii de către copiii atât la nivelul educației timpurii, cât și celui primar, potrivit datelor lui S. Gînju, A. Teleman, iar în acest sens este binevenită agenda ecologică care permite studierea interdependenței obiectelor și fenomenelor sezoniere ale naturii, consolidarea trăsăturilor caracteristice anotimpurilor și dependenței naturii vii de cele nerte. Agenda oferă posibilitatea fixării vizuale a ideilor și cunoștințelor primite, asigurând o mai bună asimilare și sistematizare; posibilitatea de a reflecta vizibil reprezentările despre schimbările sezoniere, ceea ce facilitează formarea cunoștințelor despre natură. Pentru eficientizarea procesului de formare a reprezentărilor despre schimbările sezoniere la copiii de 5-6 ani prin intermediul agendei ecologice este necesar ca activitățile preconizate să se desfășoare prin implementarea sarcinilor pas cu pas, începând toamna. Pentru a înregistra observații în agendă se recomandă utilizarea semnelor convenționale, colorarea desenelor schematice, schițarea fenomenelor sezoniere, etc.

BIBLIOGRAFIE

1. Carabet N. Autoreferatul tezei de doctor. Formarea reprezentărilor despre schimbările sezoniere din natura nertă și vie la preșcolarii de vârstă mare (5-7 ani). Chișinău, 2001. 22 p.

2. Curriculum pentru educație timpurie / MECC al RM. Chișinău: Lyceum, (F.E.-P. "Tipografia Centrală"), 2019. 128 p.

3. Filipescu E., Teodorescu N. et al. Cunoasterea mediului: nivel 5-7 ani. București: Tiparg. S.L., 2007. 32 p.

4. Gînju S., Teleman A. Educație ecologică: (pentru specialitatea Pedagogie preșcolară): Suport de curs. Chișinău, 2014. 142 p.

5. Jurat S. Metodica familiarizării copiilor cu natura. Chișinău: Lumina, 1992. 175 p.

6. Standarde de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani. Min. Educației, Culturii și Cercet. al Rep. Moldova. Chișinău: Lyceum, (F.E.-P. ”Tipografia Centrală”), 2019. 92 p.

7. Андриященко О. А. Технология формирования системы знаний о сезонных изменениях в природе у детей старшего дошкольного возраста., 2012. 46 с.

8. Иванова А.И., Михайленко В.А. Сезонные наблюдения в детском саду: методическое пособие. ТЦ Сфера, 2010. 80 с.

9. Николаева С.Н. Методика экологического воспитания дошкольников: учебное пособие для студентов. Академиям 2013. 184 с.

10. Соломенникова О.А. Диагностика экологических знаний дошкольников. 5-е изд., стереотип. Просвещение, 2014. 263с.